Com comparar el benestar entre països?

Els països del nord d'Europa solen tenir fama de ser els més feliços del món. El 2017, l'Índex de Felicitat publicat pel Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides va situar Noruega com el país més feliç del món i va treure del tron un altre país nòrdic, Dinamarca, que havia encapçalat el rànquing des del 2012, any en què es va publicar per primera vegada aquest índex.

Rànquing de l'Índex de Felicitat

(Escala de l'1 al 10)

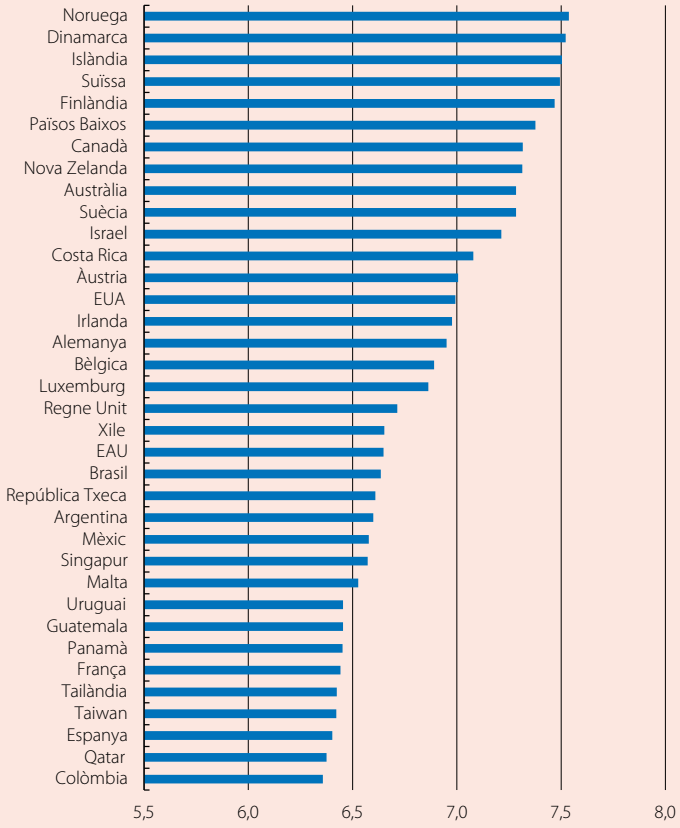

Nota: *El rànquing inclou els països classificats entre el lloc 1 i 36, i 10 és la millor puntuació.*
Font: *CaixaBank Research, a partir de dades del «World Happiness Report 2017».*

Sense ànim d'infravalorar el *hygge*[1] escandinau, a alguns els pot sorprendre que els països nòrdics liderin el rànquing d'índexs de benestar o que Espanya ocupi un modest lloc 34, lluny dels EUA i d'Alemanya (llocs 14 i 16, respectivament).[2] I és que comparar nivells de vida entre països no és una tasca senzilla. De fet, cap intent de mesurament de benestar ha quedat lliure de crítica, fins al moment.

L'Índex de Felicitat no és una excepció. Aquest índex, que es construeix a partir de qüestionaris en què cada persona avalua el nivell de felicitat entre 0 i 10, no té en compte, per exemple, que determinats països i cultures poden ser més felices que uns altres, fins i tot sota la mateixa situació econòmica i social. En aquest sentit, un article de l'OCDE[3] estima que l'impacte cultural pot explicar fins a 1,5 punts de la puntuació de l'1 al 10 que els individus reporten. En particular, els autors destaquen que l'impacte cultural és marcadament positiu als països nòrdics, als de parla anglesa i en alguns països llatinoamericans.

Al món acadèmic, un dels últims intents per construir un mesurament del benestar comparable entre països i en el temps prové de Jones i Klenow, que plantegen un indicador de benestar que incorpora, com a factors determinants, el consum, l'oci, la mortalitat i la desigualtat.[4] Una de les novetats que planteja aquest indicador del benestar és que intenta ponderar els diferents elements que el componen en funció de les preferències del conjunt de ciutadans utilitzant dades microeconòmiques de 13 països.

El tercer gràfic, extret de l'article de Jones i Klenow, ens mostra que, malgrat que els països de l'Europa Occidental analitzats[5] tenen, de mitjana, un PIB *per capita* al voltant del 67% del dels EUA, quan es té en compte el major temps d'oci, la major esperança de vida i els menors nivells de desigualtat dels quals gaudeixen aquests països europeus, la diferència amb els EUA s'escurça fins al punt que el nivell de benestar dels països europeus és només el 15% inferior al dels EUA. D'altra banda, l'article constata que el nivell de benestar dels països en desenvolupament és pitjor del que el seu PIB per capita suggeriria a conseqüència de la menor esperança de vida, del menor consum i de la major desigualtat.

Malgrat l'avanç que representa aquest article en el mesurament del benestar, cal esmentar que l'índex proposat per Jones i Klenow suposa que tots els països valoren els mateixos aspectes per ser feliços, una hipòtesi que, com s'ha comentat més amunt, no es compleix en la realitat. A més a més, tal com els mateixos autors reconeixen, el mesurament del benestar proposat no té en compte altres factors que també contribueixen al benestar de la població, com la qualitat del medi ambient, el crim, la llibertat política o l'altruisme intergeneracional.

1. *Hygge* és un adjectiu danès associat al benestar personal generat a partir de les petites coses del dia a dia, com la calidesa de la llar i la cura d'un mateix i de l'altre.
2. Dades referents al període 2014-2016.
3. Vegeu Exton, C., Smith, C. i Vandendriessche, D. (2015), «Comparing Happiness Across the World. Does Culture Matter?», OECD Statistics Directorate Working Paper, núm. 62.
4. Vegeu Jones, C. I. i Klenow, P. J. (2016), «Beyond GDP? Welfare across Countries and Time», American Economic Review, vol. 106(9), p. 2.426-2.457.
5. L'article inclou el Regne Unit, França, Itàlia i Espanya.

En aquest sentit, l'Índex per a una Vida Millor (Better Life Index) publicat per l'OCDE es presenta com una altra iniciativa destacable, ja que amplia la gamma de factors que té en compte. En particular, l'índex considera 11 aspectes rellevants que influeixen en el benestar: habitatge, ingressos, feina, comunitat, educació, medi ambient, compromís cívic, salut, satisfacció, seguretat i equilibri vida-treball.

Quin pes s'atorga a cada factor? Idealment, com la felicitat no és un mesurament únic, els pesos de cada factor s'haurien d'obtenir a partir d'una enquesta representativa que estimés quins són els determinants més importants del benestar per a cada població, i és que la literatura acadèmica mostra que la importància dels determinants del benestar no ha de coincidir per força entre els països. Per exemple, per al cas de la desigualtat, Alesina *et al.* van estimar que, a Europa, la desigualtat té un major efecte negatiu sobre el benestar que als EUA.[6]

Conscients d'aquesta limitació, l'OCDE posa a disposició del públic una eina que permet ponderar el pes dels 11 factors que componen l'índex. Un senzill exercici ens mostra que, independentment dels pesos, els països nòrdics tendeixen a mantenir-se al capdavant del rànquing i que els canvis en els pesos produeixen, sobretot, canvis en la part mitjana i baixa del rànquing.

Benestar a Espanya

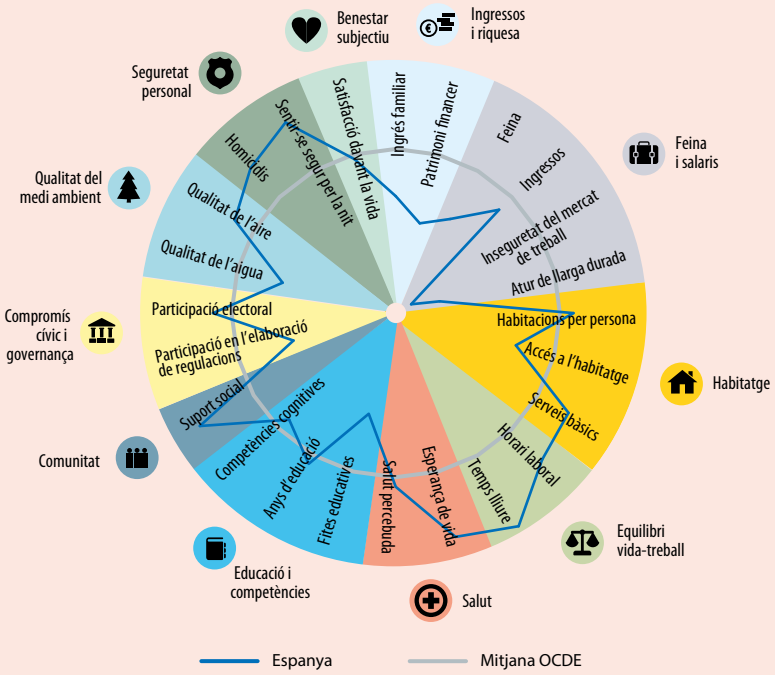

Nota: *Els punts més allunyats del centre del gràfic mostren fortalesa relativa d'aquestes àrees.*
Font: *CaixaBank Research, a partir de dades de l'OCDE.*

Benestar i ingressos entre països

*(Ràtio entre benestar i ingressos) **

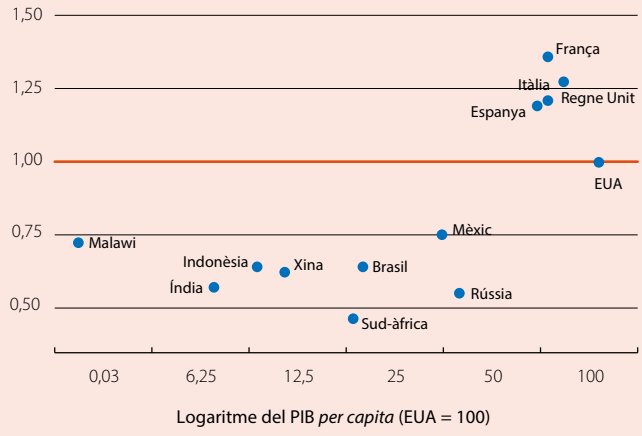

Nota: ** Mesurament del benestar en termes de consum equivalent que incorpora com a factors determinants el consum, l'oci, la mortalitat i la desigualtat.*
Font: *Jones, C. I. i Klenow, P. J. (2016), «Beyond GDP? Welfare across Countries and Time», American Economic Review, vol. 106(9), p. 2.426-2.457.*

A tall il·lustratiu, si el pes dels 11 indicadors és el mateix, Noruega encapçala el rànquing de l'índex, els EUA se situen en el lloc 9 i Espanya obté el lloc 19. Si, en canvi, atorguem la màxima importància a la salut, a l'educació i a l'equilibri vida-treball, que són els tres factors considerats més importants pels usuaris de l'Índex a Espanya i també als EUA i a Noruega,[7] Dinamarca encapçalaria el rànquing (seguit de Noruega), els EUA baixarien fins al lloc 13 i Espanya es mantindria en el lloc 19.

En conclusió, malgrat que tots els mesurament del benestar presenten dificultats, els països nòrdics s'obstinen a treure sempre la millor nota i ens recorden que no hauríem de perdre'ls com a referència.

Anna Campos
Departament de Macroeconomia,
Àrea de Planificació Estratègica i Estudis, CaixaBank

6. Vegeu Alesina, A., Di Tella, R. i MacCulloch, R. (2004), «Inequality and Happiness: Are Europeans and Americans Different?», Journal of Public Economics, p. 2.009-2.042.
7. Aquests resultats estan basats en les respostes de 3.200 visitants al lloc web d'Espanya de l'Índex per a una Vida Millor, 1.600 visitants al lloc web de Noruega i 18.200 visitants al lloc web dels EUA, de manera que només són indicatius i no representen tota la població.